

The Glories of Thai Crafts

Past . Present . Future

ครูช่างศิลปหัตถกรรม ปี 2565
ประเภทเครื่องทอ (เครื่องนอนไทลื้อโบราณ)

บัวหอม มูลคำ

นางบัวหอม มูลคำ ครูช่างศิลปหัตถกรรม ปี 2565

ประเภทงาน : เครื่องทอ (เครื่องนอนไทลื้อโบราณ)

บัวหอม มูลคำ (68 ปี)

การทอผ้าไทลื้อโบราณ จะใช้เทคนิคในการทอผ้า 2 เทคนิค ได้แก่

- เทคนิคการทอผ้าโดยวิธีการขัดสานด้ายเส้นหลัก ซึ่งเป็นการขัดสานด้ายเส้นหลักแบบต่อเนื่อง ทอให้เกิดเป็นผ้าพื้น และใช้ตะกอ พิเศษยกเป็น ลวดลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนขนาดเล็ก นิยมทอ “ผ้าตัวบ” “ผ้านวม” “ผ้าตุ้ม”
- เทคนิคการทอผ้าโดยวิธีการเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษ ซึ่งเป็นการเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษแบบต่อเนื่อง โดยใช้ตะกอพิเศษยกด้ายเส้นยืนเกิดเป็นลวดลาย “มุก” บนผืนผ้าเรียกผ้ามุก

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

ในอดีตนั้นการทอผ้าของชาวไทลื้อ อำเภอปัว จังหวัดน่าน มีความสำคัญในฐานะเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญของมนุษย์ใช้ในครัวเรือน การทอผ้าเริ่มต้นจาก “มารดา” (นางบัวมัน หาญยุทธ) ได้ถ่ายทอดวิธีการทอผ้าให้แก่ “ลูกสาว” (นางบัวหอม คำมูล) ตั้งแต่อายุ 14 ปี ด้วยวิธีการสอนหรือทำให้เห็น จึงเริ่มฝึกทำ เริ่มทำตั้งแต่ผ้าพื้น ทำย่าม และพัฒนาขึ้นตามลำดับ

ลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาเช่นนี้เป็นวัฒนธรรมพื้นฐานที่พบได้ทั่วไปในสังคมของชาวล้านนา ที่จะถ่ายทอดให้ภูมิปัญญาโบราณให้แก่ลูกหลานเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตสืบต่อไป และยังเป็นการส่งต่ออาชีพให้แก่สมาชิกในครอบครัวมาจนถึงปัจจุบัน คือส่วนที่เหลือจากการทำไว้ใช้เองในครอบครัวสามารถนำไปขายเพื่อเป็นรายได้ได้ด้วย

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะเชิงช่าง

การเตรียมเส้นใย หรือการทำเส้นใยฝ้ายให้เกิดเป็นเส้นด้ายด้วยวิธีการปั่นฝ้าย

การทอผ้า ซึ่งจะใช้เทคนิคในการทอผ้า 2 เทคนิค ได้แก่ เทคนิคการทอผ้าโดยวิธีการขัดสานด้ายเส้นหลัก ซึ่งเป็นการขัดสานด้ายเส้นหลักแบบต่อเนื่อง ทอให้เกิดเป็นผ้าพื้น และใช้ตะกอพิเศษยกเป็นลวดลายสีเหลี่ยมขนมเปียกปูนขนาดเล็ก นิยมทอ “ผ้าตัวบ” “ผ้านวม” “ผ้าตุ้ม” และ เทคนิคการทอผ้าโดยวิธีการเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษ ซึ่งเป็นการเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษแบบต่อเนื่อง โดยใช้ตะกอพิเศษยกด้ายเส้นยืนเกิดเป็นลวดลาย“มุก” บนผืนผ้าเรียกผ้ามุก

การเย็บ ซึ่งจะใช้เทคนิคการเย็บแบบพิเศษโดยเฉพาะสะลิหรือผ้าเสื่อ และผ้านวม ต้องการเย็บเป็นช่องๆ รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า เพื่อยัดเส้นใยธรรมชาติจากฝ้ายหรือนุ่น หรือจิ้ง เข้าไป ให้เกิดความหนาเป็นรูปทรง ซึ่งปัจจุบันยังคงใช้วิธีการเย็บด้วยมืออยู่

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

- “สะลี” หรือ “ผ้าเสื่อ” ประกอบด้วย ผ้าสะลี (ผ้าทอที่ใช้เย็บที่นอน) ผ้าแต่งสะลี (ผ้าทอที่ใช้เย็บตกแต่งที่นอน) และ สะลี (ที่นอน หรือฟูก)
- “หมอน” ประกอบด้วยผ้าหมอน (ผ้าที่ใช้เย็บหมอน) ผ้าหน้าหมอน - มีเอกลักษณ์ที่หน้าหมอน โดยนับช่องสี่เหลี่ยมที่หน้าหมอน เช่น หมอนหน้า 4 ,หมอนหน้า 6 หรือ หมอนสามเหลี่ยม หรือผ้าแต่งหมอน (ผ้าทอที่ใช้เย็บตกแต่งหน้าหมอน) และ หมอน
- “ผ้าหอบ” หรือ “ผ้าปกสะลี” (ผ้าปูที่นอน)
- “ผ้าห่ม” หรือ ผ้าห่มตาโถง ประกอบด้วย “ผ้าตัวบ” (ผ้าห่มนอน) และ “ผ้าตุ้ม” (ผ้าที่ใช้ห่มคลุมตัว) จะมีสีแดง ดำ และขาว

การพัฒนาสร้างสรรค์ปรับประยุกต์ หรือต่อยอดผลงาน

มีการสร้างสรรค์ลวดลายในการทอจาก
ลวดลายดั้งเดิม จากเอกลักษณ์ที่เป็นลวดลาย
ดั้งเดิม เช่น ลายกราบ, ลายขอ, ลายจันดาว
, ลายขอระฆัง เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันก็จะมี การคิด
หรือพัฒนาจากลายดั้งเดิมนี้นำมาผสมผสาน
กันให้เกิดเป็นลวดลายที่สวยงามมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งมั่นตั้งใจในการอนุรักษ์ สืบทอดในงานศิลปหัตถกรรม

ด้วยการทำที่นอนไทลื้อแบบโบราณปัจจุบันหาผู้ทำได้ยากแล้ว อีกทั้งนางบัวหอม มูลคำยังใช้วิธีการเย็บด้วยมือตามแบบสมัยโบราณ ดังนั้น จึงมีแนวคิดที่จะหาผู้สืบทอดโดยการให้มาฝึกอาชีพ อบรมไปทำที่บ้าน แล้วมารับเงินค่าจ้างทำ หลังจากนำชิ้นงานมาส่งขายที่บ้านนางบัวหอมแล้ว ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นกุศโลบายให้ผู้ที่มาอบรมได้ฝึกฝนการทอผ้าหรือการทำที่นอนไทลื้อก็ตาม

นอกจากนี้ยังมีโอกาสได้ถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบอื่นๆ ดังนี้

- พ.ศ. 2535 ถ่ายทอดความรู้การทอผ้าไทลื้อโบราณประเภทต่างๆ ให้กับชาวบ้านบ้านกอกจูน ในโครงการพระราชดำริ จัดโดยศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปัว
- ถ่ายทอดให้ผู้ที่สนใจเข้ามาสอบถาม/มาเรียนรู้
- มีนักศึกษาอาสาสนใจสอบถาม สัมภาษณ์

เกียรติบัตรหรือรางวัลที่เคยได้รับ (บางส่วน)

- พ.ศ. 2558 เกียรติบัตร โดยศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมนครน่านและศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ตำบลบัว กลุ่มมิตรแก้วสหราชอาณาจักร

“

เริ่มฝึกฝนการทอผ้า ตั้งแต่อายุ 14 ปี โดยเริ่มทำตั้งแต่
ผ้าพื้น ทำย้อม และพัฒนาขึ้นตามลำดับ โดยได้รับการ
ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เป็นวัฒนธรรมพื้นฐานที่พบได้ทั่วไป
ในสังคมของชาวล้านนา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาโบราณ

”

The Glories of Thai Crafts

Past . Present . Future

The bottom of the page features several overlapping, wavy, glowing white lines that create a sense of movement and depth against the light gray background.